

ASEANin YSTÄVYYS- JA YHTEISTYÖSOPIMUS; SOPIMUKSEEN LIITTYMINEN**Asian tausta**

Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö ASEANin painoarvo maailmanpolitiikassa on kasvanut. Kymmenen ASEANin jäsenmaata (Brunei, Filippiinit, Indonesia, Kambodža, Laos, Malesia, Myanmar, Singapore, Thaimaa ja Vietnam) sijaitsee strategisesti tärkeällä Etelä-Kiinan meren alueella, joka on maailman vilkkain merikuljetusreitti. Maiden taloudet ja väestö ovat kasvaneet voimakkaasti. Kyseessä on maailman viidenneksi suurin talousalue Yhdysvaltain, EU:n, Kiinan ja Japanin jälkeen. Alueen väkiluku on noussut lähes 650 miljoonaan.

Useat maat ovat viime vuosina tiivistäneet suhteitaan ASEANiin. Järjestön ulkosuhteet perustuvat eriasteisiin kumppanuuksiin. Korkeimmalle tasolle (Comprehensive Strategic Partnership) ovat toistaiseksi yltäneet Australia, Kiina, Yhdysvallat, Intia ja Japani. Strategisia kumppaneita ovat Etelä-Korea, EU, Uusi-Seelanti ja Venäjä. Seuraavan tason dialogikumppanuuden on solminut mm. Iso-Britannia Brexitin jälkeen. Kapea-alaisempia sektorikumppaneita ovat mm. Norja ja Sveitsi. Kehityskumppaneita ovat Saksa, Ranska ja Italia.

Osaksi ASEANin ulkosuhdejärjestelyitä lasketaan myös ASEAN-maiden välillä alun perin vuonna 1976 tehty ystävyys- ja yhteistyösopimus (Treaty of Amity and Cooperation, TAC, jäljempänä myös sopimus). Tällä hetkellä sopimukseen on liittynyt 44 ASEANin ulkopuolista maata ja EU. EU-maista sopimukseen ovat liittyneet Tanska, Kreikka, Alankomaat ja Luxemburg. Espanjan ja Ruotsin liittymisprosessit ovat kesken.

Tasavallan presidentti päätti 19.10.2023, että myös Suomi jättää liittymishakemuksen ASEANin ystävyys- ja yhteistyösopimukseen.

Liittymisen valmistelu

Sopimuksen 18 artiklan 3 kohdassa määrätään, että Kaakkois-Aasian ulkopuoliset valtiot voivat liittyä sopimukseen kaikkien sopimuksen allekirjoittaneiden Kaakkois-Aasian valtioiden sekä Brunei Darussalammin valtion suostumuksella. Sopimuksessa ei ole tarkempia määräyksiä liittymisprosessista. Suomi on tiedustellut prosessista ASEANin sihteeristöltä.

Suomi jätti liittymishakemuksensa ASEANin ystävyys ja yhteistyösopimukseen 1.12.2023. Käytännössä tämä tapahtui niin, että Suomen ulkoministeri lähetti ASEANin puheenjohtajamaa Indonesian ulkoministerille kirjeen, missä ilmoitettiin Suomen kiinnostuksesta liittyä sopimukseen. Kirjeeseen liitettiin katsaus Suomen suhteesta ASEANiin ja kuhunkin kymmeneen ASEAN-maahan. Lisäksi kirjeeseen kirjattiin, että Suomella on tarkoitus sopimukseen liittyessään antaa seuraavat tulkintaselitykset:

- 1) Sopimusta on tulkittava YK:n peruskirjan periaatteiden mukaisesti.
- 2) Sopimus ei vaikuta Suomen muihin kahden- ja monenvälisiin sopimuksiin liittyviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Suomen liittymishakemus lähti tämän jälkeen arvioitavaksi kaikkiin ASEAN-maihin. ASEANin puheenjohtajamaana 2024 toimivan Laosin ulkoministeri ilmoitti 15.8.2024 kirjeellään Suomen ulkoministerille ASEAN-maiden ulkoministereiden hyväksyneen Suomen liittymishakemuksen 21.-27.7.2024 pitämänsä kokouksen yhteydessä. Samalla Suomi kutsuttiin allekirjoittamaan liittymiskirja.

Suomen kantaa ASEANin ystävyys- ja yhteistyösopimukseen liittymiseksi koordinoitiin sekä ulkoministeriön eri osastojen että ASEAN-maissa sijaitsevien Suomen edustustojen välillä. Sen jälkeen asiasta konsultoitiin ulkoministeriä ja tasavallan presidentin kansliaa

Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

ASEANin ystävyys- ja yhteistyösopimus on lähtökohtaisesti yleisluonteinen asiakirja, jonka määräyksistä suurin osa käsittelee lyhyesti ja julistuksenomaisesti osapuolten välisiä ystävällismielisiä suhteita. Ulkoministeriössä on selvitetty sopimukseen liittymisen yhteensopivuutta Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden, oikeuksien ja velvoitteiden kanssa. Sopimuksen yleisluonteisuuden vuoksi sen ei katsota sisältävän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, eikä sen hyväksymiselle vaadita eduskunnan suostumusta.

Esityksen vaikutukset

Sopimukseen liittymisellä ei ole odotettavissa vaikutuksia Suomelle. Liittymisellä on lähinnä symbolinen merkitys. Sen katsotaan vahvistavan Suomen profilia ASEANin yhteistyökumppanina ja luovan edellytyksiä läheisemmälle yhteistyölle.

Sopimukseen liittyminen ja voimaantulo

Sopimus ei sisällä määräyksiä siitä, miten sopimus tulee voimaan siihen liittyvän maan osalta. ASEANin sihteeristöltä saatujen tietojen mukaan liittyminen tulee voimaan liittymiskirjan allekirjoitushetkellä. ASEANin käytäntöjen mukaan liittymiskirjan allekirjoittamisen tulee tapahtua jonkin ASEANin alueella pidettävän ASEANin ulkoministerikokouksen tai huippukokouksen yhteydessä. Suomen liittymiskirjan allekirjoittamista suunnitellaan vuonna 2025 pidettävän ASEAN:in huippukokouksen yhteyteen.

Sopimus tulisi edellä todetun mukaisesti Suomen osalta voimaan allekirjoitushetkestä. Sopimus saatettaisiin voimaan kansallisesti valtioneuvoston asetuksella mahdollisimman pian allekirjoittamisen jälkeen.

Ahvenanmaa

Sopimus ei sisällä Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia määräyksiä eikä sopimuksen voimaansaattamissädökselle siten ole tarpeen pyytää Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntää itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaan.

Toimivalta

Sopimukseen liittymisestä ja liittymisen yhteydessä annettavien tulkintaselitysten tekemisestä päättäminen kuuluvat perustuslain 93 § 1 momentin mukaan tasavallan presidentille valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta.

Esitys

Esitetään, että Tasavallan Presidentti päättää Suomen liittymisestä Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestö ASEANin ystävyys- ja yhteistyösopimukseen ja päättää tulkintaselitysten antamisesta.